

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 17. decembra 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadružna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Slovenska Akademija znanosti in umetnosti

V Ljubljani je bila po tako dolgem času in po tolikih ovirah v soboto 13. decembra t. l. ustanovljena osrednja ustanova za slovensko znanost. Je to **tretja** akademija v slovenski zgodovini. Hrvatje so ustanovili l. 1866. prvo svojo akademijo v Zagrebu, Srbi pa l. 1886. v Beogradu, ki obe še obstajata. Slovenci smo pa imeli v Ljubljani že pred 244 leti prvo znanstveno akademijo, ko je bila že l. 1695. v Ljubljani ustanovljena »Academia Operosorum«, in drugo že pred 156 leti, ko sta Kumerdej in Japelj obnovila prvo akademijo z namenom, da goji slovensko znanost in knjištvo. Leta 1861. je spet sprožil dr. Costa misel o obnovi nekdanje akademije. Leta 1926. so vložila društva »Slovenska Matica«, »Narodna galerija«, »Znanstveno društvo za humanistične vede« in »Pravnik« pri belgajskem prosvetnem ministru zakonski predlog za ustanovitev Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, seveda ne da bi imel ta predlog kak uspeh. Nato je bil za Vukičevega ministrovanja vložen predlog za ustanovitev slovenske Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Prizadevni osebam je znana izjava Vukičevega, s katero je zavrgel v načelu ustanovitev slovenskega vrhovnega znanstvenega zavoda. Leta 1929. so pa ustanovili slovenski znanstveniki sami v Ljubljani društvo »Akademija znanosti in umetnosti« po društvenem zakonu ter si prizadevali, da bi po tem ovinku dosegli ustanovitev najvišje slovenske znanstvene naprave, čeprav je sicer navada, da ustanavljajo javne korporacije z zakonom take ustanove. Po vseh križih in težavah, ki so jih imeli tisti, ki so se nesebično zavzemali za slovensko znanost, za njen razvitik in prihodnost, so naleteli na ovire pri sosednjih akademijah, ki naj bi s svojim priznanjem potrdile ustanovitev slovenske znanstvene akademije. Vendar je pa ustanovljen sedaj vrhovni slovenski znanstveni zavod, čeprav le kot društvo, ki pa ima kot prednici dve akademiji in zato vse **starejše izročilo** za seboj, kot pa zagrebška ali Srbska akademija, še celo starejše kot Češka aka-

demija znanosti v Pragi, kjer je bilo šele l. 1770. ustanovljeno »Češko društvo znanosti«. »Znanstveno društvo za humanistične vede« v Ljubljani je imelo nalogo pripravljati pogoje za ustanovitev slovenske Akademije znanosti in umetnosti. Pravila za društvo »Akademija znanosti in umetnosti« je pa vložila »Slovenska Matica«. Da je pa prišlo do ustanovnega občnega zbora društva »Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani«, ki je imela že od leta 1929. po oblasti potrjena pravila, in da je bila s tem ustanovnim občnim zborom, ki je bil 11. decembra t. l. v ljubljanskem »Narodnem domu«, ustanovljena najvišja slovenska znanstvena ustanova, se je prizadeval predvsem vseučiliški profesor dr. Fr. Ramovš, zraven njega pa senator Ivan Hribar in ban dr. Natlačen. V smislu pravil društva »Akademija znanosti in umetnosti« je imenoval rektor slovenskega vseučilišča prvih sedem pravih udov slovenske akademije, ki ima **4 razrede** in sicer: prvi razred za filozofijo, filologijo in zgodovino, drugi razred za pravne, sociološke in gospodarske vede, tretji razred za matematične, tehnične, prirodoslovne in medicinske znanosti, četrty razred pa za umetnost vseh strok. Rednih udov more imeti slovenska znanstvena ustanova, se je prizadeval predmeti pa more tudi častne ude. Predsedstvo akademije je sestavljeno iz predsednika in glavnega tajnika, ki sta voljena za 3 leta, in vseh razrednih tajnikov, ki so voljeni za eno leto. Vsako leto bo slovesno javno zborovanje akademije, na katerem poročajo o delu akademije in sprejemajo nove ude.

* * *

Slovenska Akademija znanosti in umetnosti mora biti izraz in last **vsega** slovenstva, **vsega slovenskega občestva** pičlih dveh milijonov duš. Ne more biti in ni kakšna pokrajinska ustanova, omejena s političnimi mejami. Prav zaradi tega ima poseben in višji pomen, kakor ga more imeti v današnjih dneh kakšna naša gospodarska ali politična organizacija.

Pred slovensko Akademijo znanosti in umetnosti leži neizkoriščena ledina, ki gre v nedogled.

Zbirati bo morala začeti slovensko dialektološko, onomastično, narodoslovno, antropološko, predzgodovinsko, zgodovinsko, kulturno-zgodovinsko gradivo in gradivo iz slovenske knjižne zgodovine. Treba bo iskati to gradivo po vsem slovenskem ozemlju, ne le v tuzemlju, pa tudi v knjižnicah in arhivih v središčih velikih evropskih narodov. Treba bo prirediti znanstveno-kritične izdaje slovenskih knjižnih spomenikov od brižinskih spomenikov naprej. Poiskati in izdati bo treba važne korespondence slovenskih ljudi itd. Strekljevo zbirko slovenskih narodnih pesmi bo treba nadaljevati. Izdati bi bilo treba nov slovenski veliki besednjak itd. itd.

Slovenska pravna zgodovina je šele v povojih.

Prirodoslovno-matematični razred ima velike naloge na antropološko-zemljepisnem, zemljepisno-fizikalnem (zemljepisne karte) in prirodoslovnem polju (geološko mapiranje, flora, favna).

Umetnosti razred (leposlovje, glasba, slikarstvo, oblikujoča umetnost, stavbarstvo) bo imel med drugim gotovo tudi nalogo, da razišče ne le slovensko zgodovino oblikujoče umetnosti do konca in posebno še tiste ustvaritve, ki so jih izvršili slovenski ljudje v preteklosti zunaj slovenskih meja, ugotovi umetnostne zveze in vplive tujih umetnosti na slovensko ustvarjanje in poskuša na vseh vejah umetnostne dejavnosti najti tipični slovenski izraz. Zbirati bo morala »raztresene ude«. Zgodovina slovenske glasbe še ni skoraj nič obdelana itd. Glasbeni narodopisni zavod, ki ga ima sedaj ljubljanska »Glasbena Matica«, bi bilo treba razširiti in bi ga naj prevzela Akademija. Umetnostni razred Akademije znanosti in umetnosti bi naj bil razsodišče v umetnostnih vprašanjih pri nas.

Slovenska Akademija znanosti in umetnosti bo morala zanesti kritičnost in sistematičnost v slovensko znanstveno delo. Združiti bo morala posamezne organizacije, ki se sedaj trudijo na znanstvenem polju. Precej naših znanstvenih društev bo prenehalo, in njihovo delo bo prevzela Akademija, tako n. pr. »Društvo za humanistične vede«.

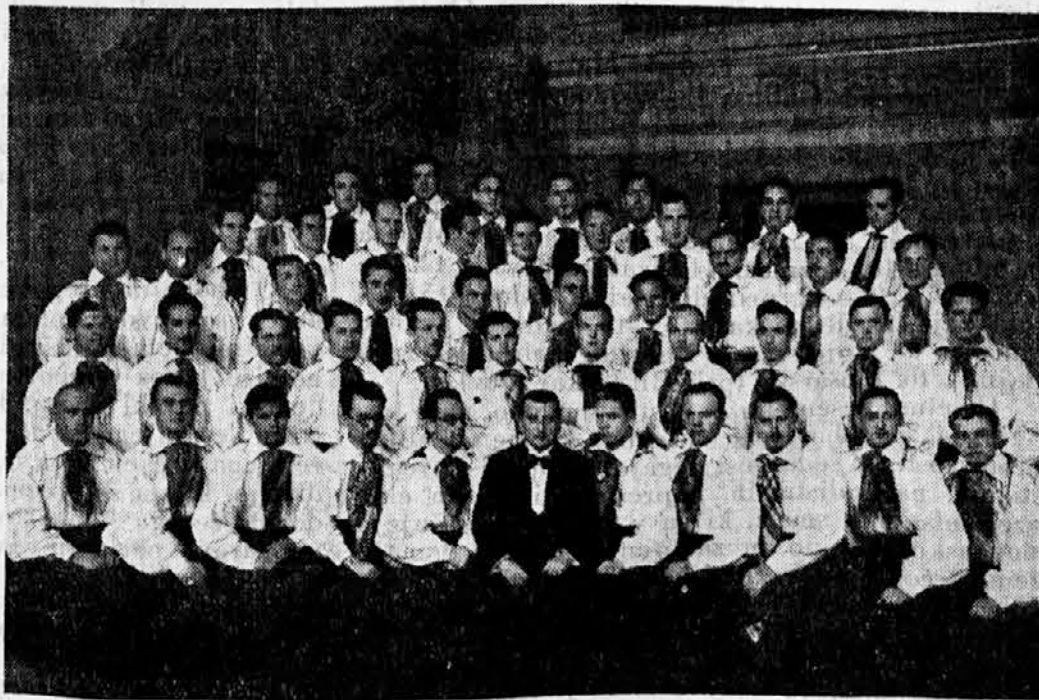
Desetletna delovna doba Akademikega pevskega zbora v Ljubljani

(Ljubljanski svečani koncert APZ 13. dec. 1937.)

V razdobju enega desetletja nimamo Slovenci v zgodovini petja pokazati na zbor podobne predorne delavnosti, kakor se nam prikazuje v razvoju APZ. 50 velikih koncertov, naštudiranih z vso resnostjo, korenitim znanjem materiala, velike predorne sile in zanositiga elana, nezasišanih v izvedbi in formi. Naša pevska tradicija, ki se je gubila v enoličnih shemah, v doživljenih oblikah brez notranjega ognja ustvarjajočega življenja, je bila na mah potisnjena na stran z dejavnostjo, ki klije iz žive zemlje in črpa iz večnih zakladov vsega mladega. APZ s svojim voditeljem zboru, ki je njegov duhovni in umetniški mentor, raste od koncerta do koncerta v vse bolj pomembno pevsko družino, vokalni korpus, ki daje nove smerice za sedanje in bodoče vokalno petje pri Slovencih. France Marolt v prijateljski zvezi z dr. Vurnikom udirata osnove za stilno zrelišče naše glasbe in umetnosti vobče. Interpretacija muzikalnih kompozicij postane s teh vidikov obsežnejša in vse bolj in bolj diferencirana, poglobljena in povzdignjena do objektivnih vrednot, ki so le malo neodvisne od slučajnosti bolj ali manj darovite subjektivne interpretacije. To stilno zrelišče širi in pogloblja delovno polje naše glasbe in hkrati več breme odgovornosti muzikalnih tvorcev, interpretov ter reproduktorjev. Ob trdem, mnogokrat brezizglednem delu APZ so se odpirali novi problemi slovenske glasbe, naše glasbene govorice, našega izročila in se razgrinjali bistrejši razgledi na sodobnost in perspektive v bodočnost. Ob studiju ene glasbene oseb-

nosti (n. pr. Foerster) se je izkristalizirala dotična doba in njen duh. Večkrat potrjena dela, zabrisana in izmaličena, so se v zvezi s sodelavci polagoma izluščila od navlake poznejšega časa, okolja in izročila. Maroltova analiza narodne pesmi je uredila nešteto primerov v posamezne tipične primere in jim v posameznih priredbah dala novo življenje. Doživljali smo krst teh narodnih pesmi iz panonskega, gorenjskega, dolenskega, primorskega, koroškega in belokranjskega področja, vsa v nedosegljivi moči lepote in napetosti. APZ nam je na teh koncertih odkrival nov svet od preproste forme do kompliciranih cikličnih oblik.

Dojemali smo prerez najstarejših dob vsega našega na moč razčlenjenega, samoniklega ozemlja. Spoznali smo našo junaško pesem, o kateri se je le malokomu sanjalo, spoznali duhovno pesem 16. stoletja itd. APZ je čudovito razširil območje pevnih pesmi in ustvaril like-vzore posebno izrazitega lika, ki ga je izoblikoval čas in usoda z vso nujnostjo, pesem, ki je z zahodom povezana, ki pa kaže toliko in toliko svojevrstnih dragocenih potez naše grude, naše krvi, našega izročila. Slovenska vokalna pesem bogati slovansko, in v izboru

pesmi vseh ljudstev in rodov širom sveta ji gre v zahodni strnjjenosti enakovredno odlično mesto. APZ gre čast, da nam je odprl s svojim premišljenim kvalitetnim delom to spoznanje: priboril je v boju za slovensko vokalno pesem naši zemlji vrednote kulturno-zgodovinskega pomena! Delo v zboru je oprto na originalne edicije naše pesmi, ki pomenijo revolucijo v ustvarjanju vokalne glasbe in ki totalno ožarjajo našo glasbo vobče.

Program koncerta za proslavo desetletnice APZ je tvoril prerez umetne in narodne pesmi.

Modno blago!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno
damsko in moško perilo, žepni
robci, brisače, ogledala, ščetke,
turistovske potrebščine dobite
n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

ki poskuša sedaj izpolnjevati naloge prvega razreda akademije.

Pred vsem bo pa slovenska akademija dokazala, da je slovenska znanost in slovenska znanstvena in umetnostna kultura samostojna in del zahodno evropske kulture. Skrbeti bo morala za to, da to dejstvo pripoznajo in upoštevajo drugi evropski narodi.

Prvi korak v ti smeri je slovenska Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani že storila s tem, da je že sporočila svoje rojstvo akademijam znanosti in umetnosti tujih narodov.

Odslej se bodo vedele tuje akademije in tuji znanstveniki, ki rabijo podatke o slovenskih stvarih, takih ali takih, obračati na pravi kraj za prave informacije, in ne na nasprotno ali pa na nepoučene ljudi, ki so slovenski stvari, čeprav tudi žive blizu nas ali pa med nami, že toliko škodovali med velikim svetom.

Zato je želeli, da bi prvi redni udje naše Akademije, ki bodo organizirali posamezne oddelke, sprejeli kot nadaljnje redne ude take slovenske znanstvenike, ki imajo sposobnost in voljo zastaviti slovenski plug v ledino z vso odločnostjo in rezati brazde na globoko.

Težko in odgovorno delo čaka slovensko »Akademijo znanosti in umetnosti«. S trdim delom bo postala svetilnik slovenstva, slovenskega in zahodno evropskega duha in bo dosegla tisto, kar pričakuje od nje vsak slovenski človek.

* * *

Druge evropske akademije znanosti imajo na razpolago velika denarna sredstva — slovenska jih doslej nima še nič.

Stvar slovenskih politikov je, da dobe za našo Akademijo sredstev iz državnega preračuna, in pa tudi vsaj nekaj iz preračunov banovine in mest Ljubljane, Maribora in Celja.

»Češka akademija« je imela že l. 1921. letnih dohodkov 603.800 č. K. Académie Française že pred svetovno vojno 680.000 zl. frankov, kar bi bilo sedaj po notranji vrednosti denarja kakšnih 10 milijonov dinarjev. Mala akademija v Göttingeru (le 2 razreda) je imela pred vojno 22.580 zl. mark letnih dohodkov.

ki jih je že zbor izvajal, in so nekaka sinteza zborovega desetletnega dela v borbi za intenzivnim izrazom umetne in narodne pesmi. Obsežen koncertni spored je v prvi polovici obsegal umetno pesem: 1. Primož Trubar - Matija Tome: Oče naš. 2. Jacobus Gallus: Ecce quomodo... 3. Anton Foerster: Spak. 4. Emil Adamič: Kregata se baba in devotka. 5. Anton Lajovic: Breza in hrast. 6. Janko Ravnik: Kam si šla? 6. Marij Kogoj: Requiem. Po odmoru se je pela narodna pesem v priredbah: 8. Lambergar in Pegam. 9. Marija in mlinar. 10. Voznica. 11. Svatske pesmi. 12. Zeleni Jurij. (8.—12. priredil Matija Tome.) 13. Visoki raj. 14. Ribniška. (13.—14. priredil France Marolt.) 15. Moje srce je žalostno (priredil Marko Bajuk). 16. Flosarska (priredil Oskar Dev).

Umetel pesem kaže pestro podobo naše religiozne poduhovljene (Trubar - Tome, Gallus) preteklosti, v sedanost segajo komponisti realističnih, naturalističnih, impresionističnih in ekspresionističnih smeri, ki pa v globini izpričujejo slovensko poreklo in zakoreninjenost v domačo zemljo, čeprav govore njihova dela jezik moderne dobe in novih glasbenih spoznanj. V tem prispeva sleherni svoj del v bogato zakladnico narodovo in s svojimi deli udarja neminljiv pečat našega ustvarjanja, ki je zdaj neizrekljiv, nežen v izrazu rahlih, neotipljivih lepot, zdaj razdvojeno razbit v iskanju po odrešenju od nepopisnih stisk »brezčutnega in krutega« časa. Slovenska moderna pesem je zaživela mogočno življenje v vsej svoji notranji nabrekli v onih neslutnih fiziognomijah, ki so privid religioznosti in erosa!

In narodna pesem? Še nikoli nismo čutili močnejših vezi, ki se spleta v umetno pesem krvi tako, kakor ta večer!

Kolika prepričevalnost veje iz junaške narodne: »Lambergar in Pegam! Živo življenje davnih rodov, ki so ljubili svoj rod in svojo zemljo in

Strossmayerjeva akademija v Zagrebu ima znatno lastno premoženje, dobila je pa iz zadnjega državnega preračuna 197.282 din za osebne in stvarne izdatke, za zidanje palače pa 6. obrok 598.000 din. »Srpska kr. akademija nauka« v Belgradu, ki ima sama veliko premoženje, je dobila iz zadnjega državnega preračuna za osebne in stvarne izdatke 158.320 din. Obe te dve akademiji sta pa dobili iz zadnjega državnega preračuna še za »različne stroške«, za mednarodno reprezentanco in za komisije skupaj še 945.200 din, pri čemer ni razvidno, koliko od tega zneska odpade na Zagreb in koliko na Belgrad. Skupaj sta torej prejeli obe te dve akademiji od države 1.898.822 dinarjev zadnje leto.

Za slovensko »Akademijo znanosti in umetnosti« je začela nabirati slovenska »Narodna galerija« meseca aprila l. 1927., ko je bil še drug odbor, kakor je danes, »Fond za Akademijo znanosti in umetnosti in Narodno galerijo«. Od tega sklada je pripadla po odbitih stroških polovica Akademiji, polovica pa Narodni galeriji. V začetku so

nekateri tedanji, za stvar zavzeti odborniki delali z veliko vnemo in tudi s precejšnjim uspehom ter so se stekali precejšnji prispevki od zasebnikov, občin, denarnih zavodov in obeh takratnih oblastnih uprav. »Fond« bi bil še naprej rasel, če ne bi bile nastale l. 1928. spremembe v odboru Narodne galerije, ki so tudi »Fond« škodovali. Pozneje tudi poravnava v Narodni galeriji ni mogla več stvari popolnoma popraviti. L. 1930. se je odsek za »Fond« v Narodni galeriji razšel. Nabranih je bilo vsega skupaj 700.000 dinarjev, in po odbitih stroških je odpadlo na »Akademijo znanosti in umetnosti« toliko, da je prejelo po sklepu odbora Narodne galerije z dne 14. 6. 1934 Znanstveno društvo za humanistične vede vlogo pri »Mestni hranilnici ljubljanski« z valuto 31. decembra 1935 v znesku 327.280 dinarjev. Znanstveno društvo za humanistične vede je prevzelo ta znesek v roke z obvezo, da ga izroči slovenski »Akademiji znanosti in umetnosti«, ko bo ustanovljena. To je sedaj prva stvarna osnova za vrhovni slovenski znanstveni zavod.

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

10. 4. 1937: »Jutro« se čudi novici, ki jo je prinesel »Prager Tagblatt« in ki se glasi: »Iz Koroške poročajo, da prestopajo hitlerjevci v jugoslovenske fašistične organizacije.«

11. 4. 1937: V Zagrebu se vrši sestanek Slovencev, ki mu predseduje dr. Maček in ki se ga udeleži tudi namestnik na seznamu dr. Mačka izvoljenega in v JRZ prestopivšega poslanca Rudolfa Pevca.

pa bo obdržal svoj mandat. — V Belgradu se pojavi manjša skupina pripadnikov bivše SDS, ki hoče vztrajati pri geslu o narodni in državni enotnosti in jugoslovenski misli.

Ali ste poravnali naročnino?

12. 4. 1937: Ker odložita dr. Dobovišek in dr. Lončar svoji mesti v izvršilnem odboru kmečkodelavskega gibanja v Sloveniji, je jasno, da je nastala med pretežno kmečkim in med pretežno delavskim krilom tega gibanja razpoka. Izraža pa se upanje, da se bo ta razlika s časom ob boljših pogojih sodelovanja spet premostila.

15. 4. 1937: »Jutro« vprašuje v uvodniku »Kdo blati Jugoslavijo?« in našteje med blatilci poleg »Humanitete«, »Populaire-a«, »Oeuvre-a« z »neko gospo Tabouis« tudi desničarski dnevnik »Echo de Paris«, kjer sodeluje Pertinax, katerega pisavi v gornjem smislu se »Jutro« tem bolj čudi, ker je »tako odlični časnikar svetovnega slovesa«. — Ob enih zjutraj govori notranji minister izselnikom v radiu o treh vodilnih idejah politike sedanje vlade: o ureditvi države, o službi miru in o obnovi demokracije. Glede tretje ideje omeni potrebo zavarovanja prave demokracije, ker bi bila mehkužnost lahko past, da bi prišli na površje prav zaradi demokratičnega načina upravljanja

črni elementi in na oblast struje, ki nosijo v sebi pogin demokratične ideje. Zato moramo biti oprezní. — Avala poroča, da sta na konferenci učiteljev JRZ govorila minister Janković in senator Smodej o borbi proti komunizmu in o zvišanju uradniških plač.

16. 4. 1937: »Samouprava« kritizira nad vse ostro delovanje opozicije, ki po njenem zatrjevanju »na sestankih svobodno in nemoteno napada kar najbolj strašno delovanje vlade ter jo obrekuje in žali na tak način, da bi dotičnike v Angliji takoj zaprli in postavili pred sodišče, pri tem pa stalno vzdihuje za svobodo«. — Na zborovanju svoje zveze sprejmejo župani na predlog Ivana Vesenjaka resolucijo, v kateri izražajo dr. Kramerju in Puclju že vnaprej nezapovedno za bodoče senatske volitve. Oba sta bila namreč izvoljena od županov, ki so bili izvoljeni leta 1935 na seznamih JNS.

Sicer zahtevajo župani, da se revidirajo avtoritativni zakoni, uvedejo banovine s širokimi samoupravami, občine ne obremenjujejo z novimi davki, spremenijo upravni odloki, ki utesnjujejo občinske samouprave še čez predpise zakonov, preneha zapostavljanje slovenskega jezika od strani osrednjih državnih uradov in da se dovoli županom polovična voznina v vseh smereh dravske banovine. Sprejeta je tudi resolucija, ki jo predlaga jeseniški župan Markež, da naj se ne delajo ovire industrijam z neutemeljenimi odgovori kot doslej.

18. 4. 1937: »Slovenec« poroča ob določitvi minimalnih mezd, izvršeni z uredbo ministra za socialno politiko, da so to mezde, pod katere »nikdar nikoli noben delodajalec ne sme iti«.

18. 4. 1937: »Jutro« je slabo, ker je odgovoril »Slovenec« na neki članek »Kmetkega lista« tako, da obdoljuje senatorja Puclja, da se je pregrešil zoper jugoslovensko misel.

(Dalje prihodnjič)

prelivali kri za njo in še večkrat se bili za tujo korist. Koliko podob iz naše preteklosti obuja! In dalje nas vodi zbor od pesmi do pesmi v svet lirike ali usodne tragedije, ki se širi od nevšečne Minke v »Voznici« na ves naš narod, od svatovskih in kulturnih napevov do rajalnih in šegavo razposajene »Ribniške« ter do žalostne stisnjenosti v preprosti: »Srce je žalostno...« APZ zaključí s »Flosarsko«, ki je ritmično diferencirana, pristno slovenska paralela ruski pesmi splavarjev na Volgi.

O zboru in njegovem petju je treba reči sledeče: njegovo poplemeniteno petje temelji na večletnih detajlnih študijah, kakor nam to plastično riše Janez Gregorin v črtici »Kako dela akademski pevski zbor«, ki je napisana za uvodno stran letošnjega koncertnega programa. Sad korenitega vzajemnega dela zbora in zborovega voditelja, ki sta se ob požrtvovalnem delu izbrusila do bleščečega koncertnega leska. Toda artistično niansirano petje in vseobjemajoča kapaciteta ni posebna odlika APZ. Izredna naklonjenost, ki osvaja slehernega poslušalca, se mi zdi, je zasidrana v enotnem duhu, ki navezuje akademikepevce v pevsko družino in v posebno ubrano celoto, jasno usmerjeno, živega duha, plemenite odločnosti, katere vrh in izhodišče v vsej totalnosti in posebni meri je France Marolt. Za vrsto let podarjen in kulturno-politično usmerjen delovni načrt APZ daje sleherni pesmi, ki sama zase živi lastno življenje umetnine, a uvrščena v preudarjen izbor zaživi svoje posebno življenje. Marolt ima neverjetno tenak notranji sluh za naše posebne slovenske vrednote in le-te druži in krepi, goji in jim daje pravo rast v APZ, ki zapoje ne le folklorno, marveč tudi slovensko umetno pesem s poudarkom, da njegovi interpretaciji niti domač niti tuj zbor dorašel ni. V njegovi inter-

pretaciji ni le Ribniška nedosežna, tudi Kogojev Requiem ne bo zvenel v tujem vokalnem korpusu tako nepopisno naše! Ko mi je v prijetno dolžnost pisati pričujoče koncertno poročilo, ne smem zatajiti zavesti, kako prazne so besede, ki naj ohranijo spomin na prvo desetletje APZ. Vsakoletni koncert je bil velik in pomemben praznik slovenske pesmi in naše pevske kulture, letošnji ni bil manjši, in naša vroča želja je, naj se vrstijo v drugem deceniju enakoredni koncerti!

Če si hočemo predočiti vso globino pomena APZ, se razglejmo v našo »kulturno« puščo. Koliko ropotanja in naprezanja! Ko mine leto, je facit na moč boren. Mine deset let, rezultat je le fiktivna postavka našega kulturnega obračuna. Če se dvignemo do estetskega udobja za oko in uho, se pomirjeni vrnemo v svoje hiše in čakamo novega dne, s katerim ležejo v pozabo napihnjeni in umišljeni dogodki. Iz dneva v dan životarimo. Še nikoli se ni resno delo pri Slovencih tako malo cenilo, kakor v naših dneh. Zmeda pojmov je došla babilonska, šarlatanstvo cvete in se bohoti vsepovsod! Samo razprtije, razcepljenost, opredeljenost na pripadništva, organiziranost po družstvih. APZ zre na 10 let uspešnega dela. V domovini in v državi si je priboril prvenstvo, in ni ne posameznika ne korpusa, ki bi utrl pot tej odlični skupini v tujino. Kakor da bi bil APZ zadeval posameznika in bi ne bil predmet reputacije naše kulturne Ljubljane in vse Slovenije! Še tako močni argumenti nalete na gluha ušesa. APZ je edini najodličnejše kvalificirani zbor Slovenije in v državi, kateremu so kupičili ovire in polena, da ni šla naša pesem najčistejšega izraza v svet!

Končam svoje skromno poročilo z željo, naj se muhasta Fortuna vendarle nasmehne našemu APZ in ga spelje v tujino, kjer naj deli lepoto in širi sloves naše narodne in umetne pesmi!

A. S.

Dr. Ivo Štempihar:

S krivci na dan!

Pod napisom »Prekletstvo delavskega gibanja« je objavila »Slovenija« z dne 10. t. m. tehten, resen poziv na delavske voditelje, s katerim jih svari pred usodnimi nasledki vladajočega razdora med delavstvom. Pisec Tone Fajfar je po zgledih iz zamejstva naštel tudi zgled z Jesenic, edini domači določeni zgled. V svojih izvajanjih pa je prišel tudi do sklepa, da je nastopil »čas, ko je treba to vprašanje resno in odkrito rešiti«.

Ta sklep ter navedba edinega domačega zgle-da na Jesenicah sta v zvezi z mišljenjem pisca, da nihče izmed delavstva še ni resno sprožil vprašanja enotnega in sporazumnega nastopa delavskih strokovnih organizacij, vzrok, da se — prevzemajoč polno odgovornost pred slovensko delavsko javnostjo — oglašam.

Vse, kar je navedel Tone Fajfar o Jesenicah glede razmer v podjetju K. I. D. na Jesenicah, ustreza resnici. Moti se pa ali pa se ne izraža dovolj izčrpno, ko omenja »sindikalno politiko zadnjih let«. Tu so njegove zmotne zgrešene tako glede dneva, ko »se začel žalostna pot izgubljanja postojanke za postojanko«, kakor tudi v tem, da opisuje »medsebojne spore« kot vzrok, da se je razbila najmočnejša organizacija ter moralno in gospodarsko strli najboljši delavci. Tu so mi na razpolago važne okolnosti, ki jih hočem povedati, ker se zelo strinjam z zrelščem pisca, da je »nastopil čas, ko je treba ta vprašanja odkrito rešiti«; še prav posebno pa zato, ker se tisti, ki so zakrili razbitje organizacije ali ki se stanja po razbitju vsaj skromno poslužujejo kot vladarji v tej razbiti organizaciji, zelo radi zgražajo nad javnim opisovanjem dejanj ob razbijanju, češ da so dotične razprave baje notranja delavska zadeva, zato pa smejo pač oni vsakogar, ki drugače misli, seveda javno oklicati za hujskača in razbijača.

Obrat razmer v jeseniškem industrijskem revirju na škodo delavstva se ni začel šele spomladi leta 1937., kakor bi sledilo iz Fajfarjevega sestavka (razbitje najmočnejše organizacije je bilo opravljeno res letos spomladi), temveč nekje okrog 30. avgusta 1936, po končani stavki na Jesenicah in na Javorniku.

Tisto delo, v katerem vidi Tone Fajfar začetek izgubljanja postojank, tisto delo pa je bilo krona, ne začetek, ofenzive nasprotne strani, delavskega nasprotnika. Jeseniško delavstvo — čast mu! — je po pojavljanju znamenit obrata razmer na slabše dejansko napravlilo enotnost in sporazumen nastop vseh svobodnih delavskih organizacij, ustanovilo si je medstrokovni akcijski odbor. Sodelovalo je samo in po svojih voditeljih iz vseh treh organizacij, sklepalo skupaj, odstranjevalo je ostanke prejšnjega nezaupanja, pobijalo sejalice novih nesporazumov (ki jih kajpada ni manjkalo) in predstavljalo podjetju močno in enotno delavstvo, kateremu bi podjetje samo brezpogojno podleglo. Jeseniško delo je oživilo, uresničilo misel delavske enotnosti, ne samo premišljevalo o njej. Toda zmagalo je podjetje. Čas pa še ni prišel, da bi povedali javnosti, kako in zakaj. In ko je že zmagalo, ko je bila peterica najboljših delavskih zaupnikov, potem ko so prav zaradi njih sposobnosti volitve 30. 1. 1937 pokazale zaupanje absolutne večine delavstva, po podjetju postavljena na cesto, takrat, na dan natančno, so isti ljudje sfrčali na diktat centrale zveze kovinarjev v Belgradu (Saveza metalnih radnika Jugoslavije) iz odborov podružnic zveze kovinarjev in iz organizacije. Od podjetja odslovljeni zaupniki so prejeli obvestilo o odslovlitvi isti dan, kot obvestilo, da so izključeni iz organizacije in odstavljani z mest v odboru podružnic, kamor jih je delavstvo soglasno izvolilo. Na mesto njih pa je centrala po pogajanjih z zastopniki skupine,

ki že celo leto ni plačevala več udnine, ki pa je kljub zahtevam pravih organov podružnice centrala ni hotela izključiti, postavila »komisarje« iz vrst pripadnikov te skupine, izvedla z njimi na binkoštni ponedeljek popoldne veličastno obiskani občni zbor (okrog 45 oseb s stražo vred) in »sanirala« razmere v organizaciji, kar Tone Fajfar točno oznamuje kot »razbitje najmočnejše organizacije«.

Razlogov za izključitev dotičnih delavcev centrala ni navedla. Zadoščalo ji je, da se je sklicevala na tisti predpis pravil, po katerem ima pravico izreči izključitev. Toda preden je izvršila izključitve, je zahtevala od odbornikov, da pretrgajo sodelovanje z drugimi delavskimi organizacijami v medstrokovnem akcijskem odboru, da umaknejo zahtevke, ki so jih vse tri svobodne delavske organizacije sporazumno in skupaj predložile podjetju, in da se povrnejo na »razredno zrelšču« državne in narodne enotnosti in jugoslovenstva, prenehajo pa priznavati slovenstvo. Odborniki, izvoljeni soglasno od včlenjenega delavstva, so te edinstvene zahteve seveda odklonili, delavstvo pa je pritrdilo odbornikom.

Zato imenujem to delo osrednje uprave zveze kovinarjev na lastnih podružnicah in udihih krono ofenzive podjetja, in ne njen začetek. Tako delo je treba odkrito odkriti. Tako delo ni plod »medsebojnih sporov«, temveč majkega skoka na hrbet delavstva v korist podjetnikom.

Tone Fajfar se tudi moti, če trdi, da se ni še nihče izmed delavstva resno zavzel za propagiranje sporazumnega nastopa delavskih organizacij. Ali ni storil s tem krivice na pr. »Delavski pravici«, ki lomi kopja za to misel že več let? Ali ni storil s tem še večje krivice »Delavskemu listu«, ki je nastal prav zaradi te misli. »Našemu kovinarju«, »Soboti«, »Neodvisnosti«, neštetim rajnkim ljudskim glasilom, in ne navsezadnje celo »Sloveniji«, ki jim ni mogoče odreči resnega hotenja in delovanja v dosego pametnejših načinov nastopanja tudi na delavskem polju. Ne tako, temveč kadar je treba dana vprašanja te vrste odkrito rešiti, je treba povedati, kdo je kriv, da resna prizadevanja nekaterih še vedno ne uspejo! Te je treba pokazati in to sem hotel s pričujočim člankom storiti. Tisti pa, ki mislijo, da jih izpostavljam krivično, imajo do 30. 11. 1938 dovolj časa, da se izpostavijo preskušnji pred poklicanim forumom.

VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELEC

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

Z vsemi sredstvi

Dušan Nikolajević je neki srbski pisatelj, ki je postal znan bolj zaradi misli, da ima pravoslavje nekakšno svetovno poslanstvo, kakor zaradi kakovosti svojih knjižnih del. Te dni je razširjal v belgrajskem radiu nauk, da je Jugoslavija samo razširjena Srbija, nauk torej, ki naj jugoslovenski, torej velikosrbski centralizem v Jugoslaviji tudi s pravnozgodovinskega stališča opraviči in zagotovi.

Glede na ta nauk piše »Obzor«, da mu ni popolnoma jasno, kakšni nagibi so privedli Nikolajevića do tega, da trdi brez kakšne stvarne potrebe prav sedaj, da je naša država nadaljevanje predvojne Srbije, in nadaljuje:

»Morebiti je mogoče najti odgovor na to vprašanje v nadaljnjem delu Nikolajevićevega predavanja. Trdil je namreč, da zahtevajo današnje razmere tvorjenje velikih državnih skupnosti, ustrojenih na močni centralistični podstavi. V dokaz, da je potrebna močna državna centralizacija, se je skliceval g. Nikolajević ne samo na fašizem in nacizem, ampak

tudi na Staljina. Trdi namreč, da izhajajo vsi uspehi Hitlerja, Mussolinija in Staljina odtod, ker so odpravili vse ovire, ki so stale na poti tvoritvi enega enotnega, močnega naroda. To pa so — pravi g. Nikolajević — mogli izvršiti zato, ker so strogo centralizirali vse državno in narodno življenje.

Mislimo, da je odveč, da bi se podrobneje ukvarjali s temi vzporedbami g. Nikolajevića, vendar pa hočemo nekatere stvari ugotoviti. Niti nemški niti italijanski niti ruski, ali natančneje, sovjetski primer se ne more niti v enem pogledu uporabiti na razmerje moči in na druge razmere v tej državi. Kar se tiče zlasti sovjetskega primera, se g. Nikolajević moti, če trdi, da je Staljin odstranil vse ovire za tvorbo enega enotnega naroda. Tudi sama sovjetska ustava govori o Zvezi sovjetskih socialističnih republik in priznava izrecno narodno samostojnost cele vrste različnih narodov na ruskem ozemlju. Italija je bila pa kulturno enotna pred tisoč leti. Risorgimento je dejansko zapečatil stoleten zgodovinski razvoj, ki je slonel na zemljepisni celoti apeninskega polotoka, na isti veri,

isti kulturi, na istih koristih in na veliki npravnstveni dediščini starega Rima. A Piemont, ki mu je dala usoda, da bo med prvimi italijanskimi deželami pri tvorjenju italijanske države, se je popolnoma utopil v Italijo, in je iz države, kar je bil stoletja, postal navadna pokrajina italijanske države, v kateri so dobili drugi kraji mnogo močnejši položaj v državnem in javnem življenju, kakor stara piemontska država. In danes grede Rim in Neapelj in Genova in Benetke daleč pred Turinom, stoletno prestolnico Piemonta.

Če pa je Mussolini povečal centralizacijo Italije, je bilo to neizogibno, ker je bilo pogojeno že zgolj z obstojem fašistične avtoritativne vladavine. Toda tudi ta povečana centralizacija Italije je bila izvedena v neki meri v duhu enakopravnosti sestavnih delov italijanske države, in ni se vpraševalo, če je to Piemont ali Lombardija, Sicilija ali Sardinija.

Nemci so se zedinili pod drugimi pogoji in na drug način, kakor Italijani. Do weimarske republike je bila Nemčija federacija svoje vrste, z več vladarskimi rodovinami, več državnimi zbori itd. Weimarska ustava v bistvu ni menjala zveznega sestava nemške republike. Hitler je šel mnogo dalje in stvarja centralistično ustrojeno Nemčijo. Toda tudi Hitlerjev centralizem sloni, kakor Mussolinijev, na popolni enakopravnosti vseh Nemcev in vseh nemških dežel. Pri tem je imela Nemčija, kakor tudi Italija, mnoge ugodne pogoje, ko je Bismarck osnoval cesarstvo. To so bili skupna zahodna omika in olika, stoletna zavest velike večine nemškega izobraženstva in nemškega meščanstva, da pripadajo enemu narodu, in že pripravljene podlage za stapljanje raznih delov nemškega naroda.

Toda mimo vseh teh zgodovinskih dejstev bi bilo treba predpostaviti, da g. Nikolajević ve, da v zgodovini stvarjanja držav ni dveh enakih primerov. In kadar se sklicuje na primere Italije, Nemčije in Rusije, tedaj hodi po stopnjah ideologov JNS, ki se spričo pomanjkanja izdelanega stvarnega načrta za pravilno rešitev nujnih vprašanj v tej državi zatekajo k vzporedbam, ki nimajo osnove v resničnosti življenja. Toda glede na to, da je začel g. Nikolajević v politično življenje s svojimi knjižnimi načrti o »vsepravoslavju«, ni bilo niti pričakovati, da bo stvarneje od ideologov JNS presojal vprašanja, ki čakajo svoje rešitve.

Mi smo že dovoljkrat pokazali na nesmiselnost vzporedb in primer, ki jim manjka osnova vsakega vzporejanja in primerjanja, namreč skladnost. Sicer bi bilo pa k izvajanjem »Obzora« pripomniti še tole:

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Abotnost Nikolajevićevih naukov je že na sebi dovolj očitna. Razveseljiva pa je njegova odkritosrčnost, ko kar naravnost kaže na svoje avtoritativne in despotične vzore. Stvar je treba zapisati tudi zaradi tega, ker bodo jugosloveni slej ko prej še dalje ponujali svoje demokratično prepričanje, kadar bodo iskali ljudskega zaupanja.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglasanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročili, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Opazovalec

Dr. Puc in zaletavanje

Če komu, dr. Dinku Pucu, bivšemu petomajskemu banu, smo res dali dovolj priložnosti, da nam odgovarja. Pa noče odgovarjati, za nobeno ceno noče. Čeprav se res vidi, kako bi rad kaj rekel. Saj je tisto brskanje okoli njegovih nemajhnih načel res že kar nadležno. Namreč nadležno v slovenskem, a ne v jugoslovenskem pomenu besede.

Zdaj mu je priskočil »Slovenski narod« na pomoč. Navajal je namreč predzadnji naš uvodnik in uganil, da je v njem sam avstrijski suženjski duh. Tisti, ki ga je zvesto poslušal, je bil dr. Puc. Pa je njegove besede verno za njim v »Slovenski besedi« ponovil oziroma ponovil dal.

Mi smo »Narodu« že odgovorili in s tem že kar vnaprej odgovorili tudi dr. Pucu in vsem njegovim jugoslovenskim nacionalnim naslednikom.

Dvakrat, res ni, da bi odgovarjali. Zato bomo pa rajši vprašali dr. Puca, zakaj on niti enkrat ne odgovori.

Najprej pa moramo priti s stvarnim popravkom. Pucova »Slovenska beseda« namreč imenuje to, da mi zmeraj vprašujemo dr. Puca za njegovo nacionalno petomajsko prepričanje in da primerjamo njegovo dravobansko preteklost v dejanju z njegovo združenoopozicijsko sedanjostjo v besedah, zaletavanje vanjo. Tu pa res ne moremo reči drugega, kakor da je »Slovenska beseda« prišla s slovenščino precej navzkriž. Najbrž se ji je tudi v njen jezik zaletela dravobanščina in nekoliko zatemnila predstave. Kajti zahtevati skladnost med besedami in dejanjem, zahtevati pojasnila, zakaj je kdo prej tako delal, danes pa drugače govori, in zakaj se mu niti zdalec ne zdi, da bi take vpijoče neskladnosti pojasnil, — temu se vsaj v našem prostodušnem in odkritosrčnem jeziku ne pravi zaletavanje.

Da pa ne bo kdo po nemarnem trdil, da morebiti le ni natančno tako, bomo nekaj svojih ugotovitev in vprašanj prav na kratko ponovili.

Tako na primer naj vpraša »Slovenska beseda« svojega poglavarja, če je res pred petomajskimi volitvami opozarjal javne nameščence in predsednike društev na javnost glasovanja in na to, naj dobro premislijo in oddajo svoj glas za Jevtičev centralistični seznam in ne morebiti za združeno opozicijo.

Znano je, da so ob petomajskih volitvah bili naši okrajni glavarji ponižani v navadne volilne priganjače, kajti da bi bili to postali sami od sebe, tega ne bo rekel niti tisti, ki jih ne pozna in ne ve, kako so se posebno nekateri svoje biriške naloge in vloge sramovali. Pa je vendar neki okrajni glavar pod Pucovim dravobanovanjem zagrozil dvema agitatorjema za Združeno opozicijo, da ju bo dal zapreti, pa če mu zakon to dovoljuje ali ne.

In prav tako je znano, da so pod Pucovim petomajskim banovanjem delali zoper Združeno opozicijo na ta način, da so orožniki izgnali (!) agitatorje za njen seznam in ji tako preprečili shode. Temu se je potem reklo velika svoboda.

Tole naj pa navedemo kar dobesedno iz letošnje svoje 47. številke:

»Konec aprila 1935 je dr. Puc prepovedal opozicijske shode v radovljiškem okraju, čeprav so bili od okrajnega glavarja dovoljeni. Prepoved je bila dostavljena sklicateljem tako pozno, da bi se po društvenem zakonu za drugi dan sklicani shodi smeli opraviti. Po odredbi dr. Puca so orožniki poskuse shodov s silo preprečili, okrajno glavarstvo pa je sklicatelje kaznovalo z denarnimi kaznimi po 500 din, čeprav so prišli samo povedat, da je shod prepovedan, zaradi »poskusa održavanja prepovedanih shodov«.

Predolga zadevščina bi nastala, če bi ponavljali vse, kar se tiče Pucove doslednosti. Zakaj da je na primer delal prej to in ono tako, a danes govori o tem in onem drugače, ko da bi petomajski ban dr. Puc ne bil isti, kakor dr. Puc, ki izdaja »Slovensko besedo«. Samo naj še h koncu opozorimo na sliko iz volilne dobe, ki smo jo priobčili in označili v letošnji 45. številki. Dr. Kukovec, ki je kandidiral na seznamu Združene opozicije, je bil kaznovan s 1000 dinarji globe, ker je hotel imeti shod, ki ni bil prepovedan, ki ga pa še na vse povrh niti ni imel. In seznam Združene opozicije je bil pod Pucovim dravobanovanjem od njegovih uradnikov naravnost in uradoma označen za protidržavnega!

A »Slovenska beseda« pa njen poglavar dr. Puc hočeta še danes biti predstavnika Združene opozicije med Slovenci!

Dobro bi bilo, če bi tisti gospodje, ki so baje dr. Puca sprejeli v vrste Združene opozicije, stvar nekoliko preiskali. In da bi pomislili tudi na to, da ne gre predstavljati opozicijskemu ljudstvu kot zastopnika njegovih želj in prizadev človeka, ki je te njegove želje in prizadeve še pred kratkim v nič deval.

Vsaj med slovenskim ljudstvom ne. Razen če nočejo naravnost izzivati posmeha in lastnega poraza.

Piemontovske vzporedbe

Zadnjič smo poročali, kako je predsednik »Matice Hrvatske« zgodovinar Filip Lukas pravilno označil jugoslovensko piemontovsko pravljico, in kako abotno se je »Slovenski narod« zaletel vanj in ga učil zgodovine. Natančno šest dni za »Narodom« pa je prišla še »Samouprava«, ki tako rekoč z »Narodovimi« besedami tudi podvomi nad zgodovinsko legitimacijo Lukasovo:

... G. Lukas bi se hotel šteti za zgodovinarja, toda če Srbija ni bila naš Piemont, kdo je tedaj to bil? Kdo je združil Srbe, Hrvate in Slovence? Če bi bila Srbija propadla v svetovni vojni, mar bi bilo prišlo do svobodne Jugoslavije, to je do svobode vseh Hrvatov, Slovencev in Srbov? Če bi bila zmagala avstro-ogrška monarhija, kakšna bi bila videti svoboda na Hrvaškem, v Slavoniji in Dalmaciji?

Tisto je že res, da bi bilo s svobodo za slovenske narode bolj križ, če bi bila Avstro-Ogrska zmagala. Prav nam je znana knjižica, ki je izšla prve mesece po izbruhu vojne in ki je zahtevala,

naj ne sme biti severno od Dubrovnika več nastavljen slovanski uradnik. Toda, če bi bila zmagala Avstro-Ogrska, bi bilo to načelo veljalo pač tudi za — Srbijo. Kajti ni dvoma, da bi jo bila Avstro-Ogrska v takem primeru spravila pod svojo oblast. In prav tako bi ne imeli tedaj niti Čehi in Slovaki, niti Poljaki svoje države.

Toda Avstro-Ogrska ravno ni zmagala. Zmagala pa ni, ker so bile njene in nemške vojske že od vsega začetka večkrat pramagane in hudo oslajljene od Rusov in Francozov. Ko pa so ti spričo tehnične premoči Nemčije tudi precej oslajbili, je odločila zmago deloma Anglija, zlasti pa tudi Amerika s svojimi svežimi neizčrpanimi močmi. A zlasti so odločile velike zahodne države tudi s svojimi načeli o samoodločbi narodov, ki je spodbudilo korenine germanizirajoči Avstro-Ogrski in njenim nasilnim načinom.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«

Kar se pa tiče siceršnjih vzporedb s Piemontom, je pa te Filip Lukas tako nazorno ovrge, da se res lahko samo sklicujemo na njegove ugotovitve. In samo to naj še dostavimo, da »Samouprava« niti poskušala ni, da jih ovrže. Pa bi tudi res ne šlo. Morebiti jih zato niti navajala ni. Je pač bolj previdna, kakor »Slovenski narod«, ki se je z navedki iz Lukasovega sestavka dejansko samega sebe osmešil.

Oton Župančič, dr. Kramer in JNS

»Obzor« pozdravlja ustanovitev Slovenske akademije za znanost in umetnost, piše, kako so se je Slovenci razveselili in dostavlja:

Da se slovenski del JNS odkrito veseli ustanovitve Slovenske akademije za znanost in umetnost, priča med drugim tudi dejstvo, da je za uda največje slovenske kulturne ustanove izvoljen tudi g. Oton Župančič, stari prijatelj senatorja dr. Kramerja oziroma JNS.

Kakor znano, je Oton Župančič bil ob Živkovičevih volitvah bolan, da ni mogel na volišče. Pač pa je pisal dr. Kramerju pismo, kakor je vsaj dr. Kramer povedal na nekem volilnem sestanku, v katerem se opravičuje, zakaj ne gre volit ter ga še prosi, naj ima to pismo za glasovnico, odano seveda njemu. Bilo je to v časih, ko se beseda slovenski narod še zapisati ni smela in ko so slovenščino začeli bolj in bolj odpravljati iz javnih napisov in uradov.

Vendar pa mislimo, da je danes Oton Župančič to svojo zmoto spoznal, sicer bi bil komaj izbran v slovensko akademijo. Dobro bi samo bilo, da bi to tudi slovenski javnosti kakorkoli na znanje dal. Kajti to res ne gre, da bi nazadnje celo v tujini metali člena slovenske akademije z dr. Kramerjem, njegovim jugoslovenstvom in njegovo JNS v isti koš.

Značilne stvari

»Samouprava« poroča pod naslovom »Značilne zmage«, da so se vršile po 8. letošnjem oktobru v več krajih dodatne občinske volitve in da je pri treh četrtinah teh volitev zmagala z večino povprečnih 75 %. Jugoslovenska radikalna zveza. »Združena opozicija, to je vse druge stranke skupaj niso mogle nikjer čez število 25 %.

Samo to naj ugotovimo, da se voli pri nas še zmeraj javno, na podlagi zakonov, ki jih je svoje dni uvedla milijonska JNS, da bi si tako z zakonom zagotovila za večne čase tiste milijone pripadnikov in volilcev, ki jih v resnici nikjer bilo ni. In takrat je »zmagal« v Sloveniji dr. Kramer s svojimi ljudmi, dostikrat še z večjo večino, kakor 75 %. V Ljubljani na primer kar s 100 %. Takrat je »Jutro« tudi slovesno razglašalo, da v Sloveniji prav za prav opozicije zoper jugoslovenski centralizem sploh ni. A zlasti je poudarjalo, da je bivša SLŠ takorekoč ob vse pripadnike.

Zato bi se nam zdelo, da bo pač tako, kakor pišejo resni francoski in angleški, pa tudi češki in švicarski demokratični listi, kadar govore o naših razmerah: položaj ni jase in ne bo, dokler ne bo res svobodnih volitev, to se pravi volitev s tajnim glasovanjem in ob svobodnem tisku.

Volitvene stvari

Tele vrste smo brali zadnji četrtek:

Če... se piše, da je... narod mogel v nedeljo svobodno izbirati svoje narodno zastopstvo, so to seveda trditve, ki so fantastično pretirane. Kandidati so bili skrbno izbrani, a ne morda od kakšnih političnih organizacij ali drugačnih skupin volilcev, temveč od oblastvenih instanc...

Če kdo prebira te vrste, si skoraj ne more misliti drugega, kakor da piše nekdo o tistih znamenitih Živkovičevih volitvah, ko je bil dr. Kramer izvoljen v Ljubljani »soglasno«, ko je namreč dobil sploh vse glasove, ker so »oblastne instance« poskrbele za tak zakon, da je bilo sploh nemogoče komu kandidirati brez njihovega dovoljenja. Da piše o tistih časih, ko je na primer zlasti »Jutro« še več ko »fantastično pretiravalo« o dokončni zmagi jugoslovenarstva med nami.

Ne, ne gre beseda o teh Živkovičevih volitvah. O volitvah v Rusiji govore te vrste. In tisti, ki piše o njih, je jugoslovensko »Jutro« samo. Kar vidi se mu, kako govori iz skušnjaje. In da mu je hudo, ker ne more poročati o podobnih »demokratičnih« volitvah pri nas, pod pogojem seveda, da jih vodi jutranji generali.

Mali zapiski

Prepovedani listi.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti tele liste:

1. št. 11 lista »Bomba«.
2. št. 64 lista »Radnik«.
3. št. 543 lista »Hrvatski dnevnik«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

Spodtikanje nad slovenskim oznamenilom.

»Jutro« se je en sam dan in sicer 16. t. m. dvakrat spotaknilo nad besedo slovenski. Najprej bolj na široko nad »Slovenec«, ki zahteva, da se imenuje Akademijo znanosti in umetnosti v Ljubljani slovensko, potem pa še nad »Obzorom« tudi zaradi tega, češ da to ni njen pravilni uradni naslov, ki da pozna samo Akademijo znanosti in umetnosti v Ljubljani. »Jutro« seveda ne gre za pravilnost naslova, hudo mu je, ker ga skrbi, da bi Akademija v Ljubljani nazadnje res ne bila popolnoma slovenska, popolnoma naša in prav nič jugoslovenska. V znamenju tega strahu ima seveda prav in v tej svoji zbežanosti se je zato res lahko kar dvakrat spotaknilo.

A spotikalo se bo še večkrat in še nad vse drugimi stvarmi.

Opozarjamo,

da zaradi pomanjkanja prostora nadaljujemo podlistek »K Tumovim spominom« prihodnjič.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico Ljudsko knjižnico Zbirko domačih pisateljev Zbirko mladinskih spisov

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI